

PODATCI O GLAGOLJAŠKOM PJEVANJU U RADOVIMA JOSIPA ANDREISA

GORANA DOLINER

*HAZU, Odsjek za povijest hrvatske glazbe
Opatička 18, 10000 ZAGREB*

UDK/UDC: 78.072:783.2(497.5)Andreis

Pregledni članak/Review Paper
Primljeno/Received: 27. 2. 2009.
Prihvaćeno/Accepted: 6. 7. 2009.

Nacrtak

U radovima Josipa Andreisa od prve do posljednje sinteze (*Povijest glazbe iz 1942.*; *Povijest hrvatske glazbe iz 1974.*; engleski prijevod 1974.; 1982².) nalazimo dokumentirane podatke o glagoljaškom pjevanju u Hrvatskoj. Tu posebnu temu, s obzirom na temeljit pristup istraživanjima hrvatske glazbe, Josip Andreis nije zanemario, premda nije istraživao glagoljaško pjevanje, a nije ni sintetizirao radove drugih

istraživača s ovoga područja. Autorica nastoji ocijeniti ove radove Josipa Andreisa podijelivši ih prema vrstama i namjeni. Na prvome su mjestu njegove povijesti glazbe, zatim su tu njegovi članci u kojima prati pregled ostvarenih i očekivanih muzikoloških zadataka.

Ključne riječi: Josip Andreis, glagoljaško pjevanje, povijest hrvatske glazbe, pučka crkvena glazba

U vrijeme kada Josip Andreis objavljuje svoje radove (od, pretežno, četrdesetih godina 20. stoljeća) o glagoljaškom pjevanju postoje brojne studije (Josefa Vajsa, Milovana Gavazzija, Božidara Širole, da spomenem samo važnije autore). Andreisu je moglo biti bliže područje djelovanja glazbenika i glazbenih pisaca poput Božidara Širole, ili, iz ranijeg vremena, Franje Kuhača (što je vidljivo iz nastavka ovoga pregleda). Isto tako, kao romanist je mogao pratiti rad na širem humanističkom području, a s obzirom na vlastito usmjerenje, odabir profesije i ciljeve, može se

pretpostaviti da ga je zanimao i skup glazbenih podataka u takvim radovima (poput odabranih Vatroslava Jagića i Branka Vodnika).¹

U temeljnim djelima Josipa Andreisa otkriva se dosta podataka o glagoljaškom pjevanju. Podijelit ću te podatke prema vrstama djela. Na prvome su mjestu njegove objavljene knjige i to povijesti glazbe,² zatim su tu njegovi objavljeni članci u kojima se prikazuje pregled ostvarenih i očekivanih muzikoloških zadataka.³

Središnje mjesto Andreisova dokumentiranja podataka o glagoljaškom pjevanju u Hrvatskoj, moglo bi se reći, jest dio poglavlja *Srednji vijek* u posljednjoj *Povijesti glazbe*.⁴ Andreis smatra da je slika srednjovjekovlja zanimljiva te da je »glagoljaško pjevanje« kao drugi smjer, uz gregorijansko pjevanje, ograničen na obalno područje Hrvatske. Andreis stavlja znake navoda vjerojatno u skladu s konvencijama koje su naznačene oko definicije glagoljaškog pjevanja. One su nastale na temelju svijesti o određenim netočnostima koje na pojednostavnjen način prikrivaju probleme o pitanjima starosti napjeva, upotrebe jezika u liturgiji, osobito s obzirom na zaključke Tridentinskog koncila.⁵ »Takvo se liturgijsko pjevanje znatno razlikuje od gregorijanskog korala [...] Na tom se dualizmu, na suprotnosti između gregorijanskoga i 'staroslavenskoga', glagoljaškog korala, temelji stoljetni razvoj crkvenog pjevanja u Hrvatskoj, njegova raznovrsnost i njegovo bogatstvo.«⁶ Andreis glagoljaško pjevanje komentira prije prikaza »historijata gregorijanskog korala u hrvatskim krajevima.«⁷ Premda se radi o samo četiri tiskane stranice (četvrta sadrži dva notna primjera, transkripcije Bernardina Sokola i Jerka Bezića) i premda Josip Andreis nije niti istraživao niti osobito sintetizirao radove drugih istraživača s ovoga područja, u ovih se nekoliko redaka otvaraju osnovna pitanja, aktualna i danas. Radi se o pitanjima naziva, jezika i glazbene, ujedno liturgijske pripadnosti (odnosno

¹ Usp. Branko VODNIK: *Povijest hrvatske književnosti, Knjiga I., Od humanizma do potkraj XVIII. stoljeća. S uводом V. Jagića o hrvatskoj glagoljskoj književnosti*, Matica Dalmatinska — Matica Hrvatska, Zagreb 1913. Usp. i Gorana DOLINER: *Historiografija Branka Vodnika i glazbena komponenta, Zbornik o Branku Vodniku književnom povjesničaru, Zbornik radova sa znanstvenoga skupa Zagreb — Varaždin, 13. — 15. travnja 2000*, Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb 2001, 313-324.

² Usp. Josip ANDREIS: *Povijest glazbe*, sv. 4, *Povijest hrvatske glazbe*, Sveučilišna naklada Liber — Mladost, Zagreb 1974; Josip ANDREIS: *Music in Croatia*, Institute of Musicology — Academy of Music, Zagreb 1974, 1982.

³ Usp. Josip ANDREIS: *Rezultati i zadaci muzičke nauke u Hrvatskoj, Rad JAZU*, 337, Zagreb 1965, 5-39; Josip ANDREIS: *Muzikologija u Hrvatskoj u razdoblju 1965-1973. Ostvarenja i zadaci, Arti musices*, 5 (1974), 5-38; Josip ANDREIS: *Muzikologija u Hrvatskoj u razdoblju 1973-1978., Rad JAZU*, 385, 1980, 133-160; usp. također, Josip ANDREIS: *Musicology in Croatia, Arti musices, Special Issue*, 1 (1970), 7-45; Josip ANDREIS: *Music in Croatia down to the End of the Nineteenth Century, Zvuk*, (1967) 77/78, 44-50; Josip ANDREIS: *Muzička nauka i njezin razvitak, Zvuk*, (1968) 89, 509-518.

⁴ Usp. Josip ANDREIS: *Povijest glazbe*, sv. 4, *Povijest hrvatske glazbe*, 8-11. Nešto kasnije, sličan prilog po opsegu i po značenju, ali s posebnim naslovom poglavlja (*Glagoljaško pjevanje*) donosi: Lovro ŽUPANOVIĆ: *Stoljeća hrvatske glazbe*, Školska knjiga, Zagreb 1980, 19-20; Lovro ŽUPANOVIĆ: *Centuries of Croatian Music*, 1, Muzički informativni centar KDZ, Zagreb 1984, 21-23.

⁵ Usp. Jerko BEZIĆ: *Razvoj glagoljaškog pjevanja na zadarskom području*, Institut JAZU u Zadru, Zadar 1973, 11-13.

⁶ Josip ANDREIS: *Povijest hrvatske glazbe*, 8.

⁷ *Ibid.*, 12.

melodijskog gradiva na razini srodnosti s gregorijanikom i na razini posebnosti), pored trajanja i povijesnog razvoja. Obuhvaćena je bogata literatura. Andreisova upućenost temelji se na ranijim historiografskim izvorima, potom na knjizi Jerka Bezića (spomenutoj objavljenoj doktorskoj disertaciji pod nazivom *Razvoj glagoljaškog pjevanja na zadarskom području*, 1973.). Iste je vrste dakako prijevod na engleski jezik koji je objavljen nešto ranije iste godine (preveo Vladimir Ivir).⁸

Tridesetak godina ranije Josip Andreis prvi je put napisao opsežnu *Povijest glazbe*.⁹ U toj općoj povijesti glazbe Hrvatima je posvetio posebno poglavlje (str. 618-645). Nakon što navodi glazbene pojave koje posredno osvjetljavaju i glagoljaško pjevanje: osnovne podatke o pučkoj glazbi, gradi napjeva (»bizantsko-rimsko crkveno pjevanje«), o crkvenim prikazanjima, Kuhačevom radu (npr. jedan je od rijetkih koji uopće spominju *Kajdopis u Slavenu* u kojemu, što je također slabo poznato, historiografski približava pitanja razvoja notnog pisma, pridonosi procjenama te izravno prilaže izvore, neke od njih u prijepisu), nadalje o višeglasju ruskog pučkog zbora, itd. Zadržava se konačno, istina samo kratko, na posebnoj tradiciji glagoljaškog pjevanja. »Zanimljivu pojavu predstavlja i crkveno pjevanje u crkvama glagoljaškim (u biskupijama senjskoj, krčkoj i negdašnjoj osorskoj). Tu su se u toku vremena križali utjecaji napjeva staroslavenske liturgije, rimskog korala i pučke popijevke, tako da ima crkvenih napjeva iz sjevernog Primorja, u kojima je narod preradio liturgijsku melodiju po svom ukusu, zatim takvih, u kojima su svećenici sami prilagodili pučke popijevke obliku liturgičnih i konačno pučkih pjesama, kojima je podmetnut duhovni tekst.«¹⁰ Premda ovaj ulomak nema značenje zasebnog prikazivanja glagoljaškog pjevanja, vrijedna je činjenica da ono nije izuzeto. Andreis u literaturi ima *Pregled povijesti hrvatske muzike iz 1922*. Božidara Širole, kojemu se u *Predgovoru* zahvaljuje »na savjetima i podacima«. Nadalje se u *Povijesti ...* spominje »crkvena pučka pjesma« i osobe zaslužne za istraživanje kao i za skladanje djela s folklornim sadržajima, također crkvenim (Božidar Širola, Vinko Žganec i drugi), djelovanje »Cecilijinog društva« »sa svrhom da, slijedeći duh europskog cecilijanskog pokreta, promiče katoličku crkvenu glazbu, njegujući gregorijansko pjevanje na latinskom i staroslavenskom jeziku, figuralnu polifonu glazbu starijih i novijih vremena, crkvenu pučku pjesmu (na hrvatskom i staroslavenskom), crkveno orguljanje i instrumentalnu crkvenu glazbu.«¹¹ Tada, 1942. godine Andreis (prema *Predgovoru*) želi priručnik, jasan i pregledan, »pristupačan svakom ljubitelju glazbe i svima onima, koji se za njezin razvoj zanimaju« te »da se u razmatranju toka cjelokupne glazbene povijesti i hrvatskoj

⁸ Usp. Josip ANDREIS: *Music in Croatia*, Institute of Musicology — Academy of Music, Zagreb 1974, 1-8 (uključujući notne primjere i ilustracije); Josip ANDREIS: *Music in Croatia*, Institute of Musicology — Academy of Music, Zagreb 1982², 3-7, (poglavlje je malo prošireno, zapravo azurirano kao i cijelo izdanje, ali bez notnih primjera).

⁹ Usp. Josip ANDREIS: *Povijest glazbe*, Matica hrvatska, Zagreb 1942.

¹⁰ *Ibid.*, 625; oslanja se na Rudolfa LACHA (usp. *Alte Kirchengesänge in der ehemaligen Diözese Ossero, Sammelbände der Internationalen Musikgesellschaft*, 6 (Leipzig 1904-05) 3, 315-345).

¹¹ Josip ANDREIS: *Povijest glazbe*, Matica hrvatska, Zagreb 1942, 636.

glazbi odredi dolično mjesto.«¹² Time se njegov »priručnik« jasno razlikuje od Širolina *Pregleda ...*, starijeg dva desetljeća, u kojemu je, međutim, našao bogatstvo građe.¹³

U razdoblju od 1942. do 1974. tiskane su *Historija muzike*¹⁴ i *Razvoj muzičke umjetnosti u Hrvatskoj* (dio iz knjige *Historijski razvoj muzičke kulture u Jugoslaviji*).¹⁵ Taj će *Razvoj ...* poslužiti kao dobar temelj gorespomenutoj *Povijesti glazbe* iz 1974., i njegov je prinos zapravo već komentiran u prikazu studije iz 1974.

Poseban, kasniji tekst posvećen problematici prvih glazbenih časopisa u Hrvatskoj (19. stoljeće) dotiče podatke o kojima je u ovome članku riječ.¹⁶ Spominju se »cecilijanska načela«, »pučko crkveno pjevanje« (zalaganje za stare crkvene hrvatske pjesme). U tom se članku ističu osobe zaslužne za glazbeni život, pokretanje časopisa, istraživanje, kao i za skladanje djela s crkvenim sadržajima (Miroslav Cugšvert, Ivan Zajc, Vjekoslav Klaić). S obzirom na veći opseg (jer radi se o posebnom tekstu a ne o redovima ili dijelovima poglavlja poput spomenutih u povijesnim pregledima) valja primijetiti kako se razvija harmonična, ujedno kritička rasprava i o kontekstu i društvenopovijesnim okolnostima. Pri tome Andreis ne izdvaja »glagoljaško pjevanje« što je razumljivo jer prvi časopisi ne pružaju dovoljno materijala za takvu raspravu.

U istoj ravnini s dijelovima povijesnoglazbenih sinteza nalaze se značajna i znakovita Andreisova izvješća o stanju istraživanja u muzikologiji u Hrvatskoj, objavljivana kroz godine u časopisima.¹⁷ U prvom od tri takva važna priloga, onome iz 1965., sustavno, po određenom redosljedu Andreis izlaže kompleksnu problematiku u kojoj bi se mogle pronaći i poveznice važne za istraživanja

¹² *Ibid.*, V.

¹³ Usp. Božidar ŠIROLA: *Pregled povijesti hrvatske muzike*, Edition Rirop, Zagreb 1922; također usp. Božidar ŠIROLA: *Hrvatska umjetnička glazba*, Matica Hrvatska, Zagreb 1942. koja, sluteći po datumu u *Predgovoru* dolazi nešto kasnije od Andreisove opće povijesti. Također se od nje razlikuje (sadrži dopune iz opće glazbene povijesti u posebnim bilješkama), a donosi manje podataka o glagoljaškom pjevanju (piše o »asimetričkom recitacijskom liturgijskom pjevanju, osobito u staroslavenskom koralu«; o litanjskoj shemi; donosi faksimil najčuvenijega glagoljskog notnog primjera iz fonda Arhiva HAZU, i sl.). Usp. *ibid.*, 52, 56.

¹⁴ Usp. Josip ANDREIS: *Historija muzike*, sv. I, II, III, Školska knjiga, Zagreb 1951, 1952, 1954; Josip ANDREIS: *Historija muzike*, sv. I, II, Školska knjiga, Zagreb 1966. (drugo prerađeno izdanje).

¹⁵ Usp. Josip ANDREIS: *Razvoj muzičke umjetnosti u Hrvatskoj*, u: Dragotin CVETKO — Josip ANDREIS — Stana ĐURIĆ-KLAJN: *Historijski razvoj muzičke kulture u Jugoslaviji*, Školska knjiga, Zagreb 1962.

¹⁶ Usp. Josip ANDREIS: Prvi muzički časopisi u Hrvatskoj, *Arti musices*, 2 (1971), 53-80; posebno 55, 62-64. Kasnije objavljeno u: *Iz hrvatske glazbe*, Muzikološki zavod Muzičke akademije Sveučilišta u Zagrebu — Sveučilišna naklada Liber, Zagreb 1979, 189-215; te The first musical journals in Croatia, *Arti musices*, (1979) Special issue 2, 105-134.

¹⁷ Vidi bilj. br. 3. Također: Josip ANDREIS: Uvodna riječ, *Arti musices*, 1 (1969), 5; Prvi muzički časopisi u Hrvatskoj, *Arti musices*, 2 (1971), 53-80; *Historija muzike*, *Muzička enciklopedija*, II. svezak, Jugoslavenski leksikografski zavod, Zagreb, 1974², 135-142. Glazba u Hrvatskoj enciklopediji s kraja prošloga stoljeća, *Arti musices*, 13 (1982) 1, 11-16. Usp. također Vedrana JURIČIĆ, Snježana MIKLAUŠIĆ-ĆERAN: Josip Andreis — Bibliografija, *Arti musices*, 13 (1982) 1, 69-92; Vedrana JURIČIĆ: Biblioteka akademika Josipa Andreisa u Zavodu za povijest hrvatske glazbe HAZU, *Arti musices*, 24 (1993) 2, 249-256.

glagoljaškog pjevanja, osobito kada piše o Širolinu prinosu (»historijski rad [...] sintetičkog karaktera«), misleći na prvome mjestu na njegov *Pregled ... iz 1922.*¹⁸ Ipak, određenije mjesto u *Radu 337* donosi nešto dalje: »Prelazeći na značajnije radove posvećene pojedinim razdobljima, ustanovama i kompozitorima, našu će pažnju najprije privući onaj, prilično dugačak, period u kojemu se sačuvani ostaci muzičke kulture odnose isključivo na crkvenu muziku, staroslavenskog i gregorijanskog tipa. Staroslavensko crkveno pjevanje nije se sačuvalo u zapisima već u usmenoj predaji, pa ga treba proučavati u njegovu današnjem izgledu, onako kako se pjeva u Hrvatskom primorju. To je učinilo više muzičara i muzikologa, pred svima R. Lach, B. Sokol, B. Širola i V. Žganec.«¹⁹ U daljnjem izlaganju nema više izravnih podataka osim u vezi s istraživanjima na polju folklorne glazbe, odnosno izdavanju priručnika: »God 1962. izdao je V. Žganec prvi dio svojih predavanja iz muzičkog folklora na muzičkoj akademiji u Zagrebu, pod naslovom *Muzički folklor, I. Kako podnaslov ističe, ovo korisno djelo obrađuje uvodne teme s područja muzičkog folklora [...]; dodatak prikazuje strukturu pravoslavnog osmoglasnika, pjevanje grkokatolika i glagoljaško pjevanje u Hrvatskoj.*«²⁰ Nastavak je uslijedio 1974. u, tada još relativno novom, muzikološkom časopisu *Arti musices*.²¹ Nakon 1965., među postignutim rezultatima Andreis navodi (točka 3.b) nove priloge, nakon što je podsjetio da se radi o posebnom crkvenom pjevanju koje nazivamo »glagoljaškim«, a koje se »nije zapisivalo, već se prenosilo s pokoljenja na pokoljenje pa su mu tragovi i danas na mnogim točkama naše obale živi i svježi.«²² Među zadatcima koji su ostvareni ponovno navodi Bezićev *Razvoj glagoljaškog pjevanja na zadarskom području*, a među zadatcima za budućnost bio bi nastavak proučavanja »glagoljaškog crkvenog pjevanja na područjima na kojima se do danas sačuvalo.«²³ Te podatke pojašnjava u bilješci: »U suradnji Muzikološkog zavoda

¹⁸ Usp. Josip ANDREIS: Rezultati i zadaci muzičke nauke u Hrvatskoj, 13-14; Božidar ŠIROLA: *Pregled povijesti hrvatske muzike*; također usp., Božidar ŠIROLA: *Hrvatska umjetnička glazba*, kao i Božidar ŠIROLA: *Hrvatska narodna glazba. Pregled hrvatske muzikologije*, Matica Hrvatska, Zagreb 1942² (drugo izdanje, ali uvod nosi datum iz 1940.). Sve tri Široline povijesti donose dijelom iste dijelom različite podatke kako o glagoljaškom pjevanju tako i o istraživanjima glagoljaškoga pjevanja.

¹⁹ Josip ANDREIS: Rezultati i zadaci muzičke nauke u Hrvatskoj, 15, gdje je i Andreisova bilješka 19: »Usp. R. Lach, *Alte Weihnachts-und Ostergesänge auf Lussin*, Sammelbände der Internationalen Musikgesellschaft, Leipzig IV, 1902-03; Lach, *Alte Kirchengesänge der ehemaligen Diözese Ossevo*, ibid., VI, 1904-05; B. Sokol, *Pučko crkveno pjevanje na otoku Krku*, Sv. Cecilija, 1917, sv. 1-4; B. Širola, *Staroslavenski koral*, Hrvatsko Kolo, Zagreb, 1927; V. Žganec, *Proučavanje glagoljaškog pjevanja na otoku Krku* 1955. god., Ljeopis JAZU za godinu 1955., Zagreb, 1957.«

²⁰ *Ibid.*, 28.

²¹ Usp. Josip ANDREIS: Muzikologija u Hrvatskoj u razdoblju 1965-1973. Ostvarenja i zadaci, *Arti musices*, 5 (1974), 5-38.

²² *Ibid.*, 9. Među novim priložima navodi: Cvjetko RIHTMAN: O poreklu staroslovanskoga obrednoga petja na otoku Krku, *Muzikološki zbornik*, Ljubljana 4 (1968), 34-39; Vinko ŽGANEC: Pjevanje u hrvatskoj glagoljaškoj liturgiji, *Sv. Cecilija*, 40 (1970) 1, 16-19; Glagoljaško pjevanje kao dragocjeno kulturno-historijsko nasljedstvo Hrvata, *Sv. Cecilija*, 42 (1972) 1, 5-10; Jerko BEZIC: Uvid u glagoljaško pjevanje s etnomuzikološkog gledišta, *Sv. Cecilija*, 42 (1972) 1, 14-15; *Razvoj glagoljaškog pjevanja na zadarskom području*, Institut JAZU u Zadru, Zadar 1973.

²³ Josip ANDREIS: Muzikologija u Hrvatskoj u razdoblju 1965-1973. Ostvarenja i zadaci, 30, 32.

Muzičke akademije u Zagrebu, Staroslavenskog instituta 'Svetozar Rittig' i Instituta za narodnu umjetnost vrše se od 1972. dešifriranja i transkripcije snimljenih glagoljaških napjeva pohranjenih u magnetoteci Staroslavenskog instituta.«²⁴ U trećem nastavku izvješća o stanju istraživanja u muzikologiji u Hrvatskoj, objavljenom u časopisu *Rad JAZU* 385 među novim prinosima je doktorat Jerka Martinića obranjen u Kölnu, »s tezom *Glagoljaški napjevi srednje Dalmacije*«²⁵ (odnosno, *Glagolitische Gesänge Mitteldalmatiens*, I (Text), II (Noten), Gustav Bosse Verlag, Regensburg 1981.). To bi bilo sve što je Andreis ugradio u svoje studije, kojima je apostrofirao neke fundamentalne probleme hrvatske muzikologije. Među njima su svoje mjesto našla i pitanja vezana uz glagoljaško pjevanje.

Zaključujući ovaj kratki osvrt valja se prisjetiti članka do sada jedinoga izravnog nastavljača Andreisova rada na praćenju rezultata u muzikologiji, prinosa kojemu smo ovdje dali drugo mjesto s obzirom na ovu temu. Radi se o članku *Muzikologija u Hrvatskoj od 1979. do 1989. Postignuća osamdesetih i perspektive za devedesete godine 20. stoljeća* Stanislava Tuksara.²⁶ »Profil i sadržaj ovog napisa, međutim, nužno je izmijenjen u odnosu na prethodne preglede Andreisove jer se mnogošto promijenilo što ih određuje: osobnost autora, veličina i značenje razdoblja, te pomaci u senzibilitetu epohe i pojedinačnim i društvenim radnim mogućnostima istraživača i discipline u cjelini. Ipak, u svrhu održanja kontinuiteta spram Andreisovih napisa, zadržali smo — uz neophodne modifikacije — osnovni formalni raspored izlaganja građe čime se nadamo olakšati praćenje ove problematike onima koji će htjeti uspoređivati ovaj s prethodnim napisima.«²⁷ Tuksar se ograničava na postignuća kao izbor važnijih pojava. Jedna takva »važnija pojava« je, bez sumnje, objavljena knjiga *Glagoljaško pjevanje u Poljicima kod Splita*.²⁸ Također je naveden rad na proučavanju obredne crkvene glazbe i specifičnosti hrvatske glazbene kulture — glagoljaškog pjevanja (terenska istraživanja i snimanja u Istri i Hrvatskom primorju; J. Bezić, G. Doliner).²⁹

²⁴ *Ibid.*, 32. Navedena suradnja spominje se i u tiskanim izvješćima o radu Muzikološkog zavoda Muzičke akademije u Zagrebu. Prvo takvo izvješće: Stanislav TUKSAR: Muzikološki zavod u 1971. i 1972., *Arti musices*, 4 (1973), 149-153: »transkribiranje magnetofonskih snimaka glagoljaškog pjevanja (nosilac teme dr. J. Bezić) — ovaj se rad vrši u suradnji sa Staroslavenskim institutom 'S. Rittig' i Institutom za narodnu umjetnost, oba iz Zagreba ...«, 152. Te su okolnosti pogrešno dokumentirane u bilješci br. 4 u: Josip ANDREIS: *Povijest glazbe*, knj. 4, *Povijest hrvatske glazbe*, 9 (i u engleskom prijevodu 1974.; 1982²). Za jasniji uvid u kompliciranu sliku organizacijskih promjena vidi: Staroslavenski institut, u: *Zagrebački leksikon*, sv 2, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, Zagreb 2006, 334-335.

²⁵ Josip ANDREIS: Muzikologija u Hrvatskoj u razdoblju 1973-1978, *Rad JAZU*, (1980) 385, 133-160; citat na str. 133.

²⁶ Usp. Stanislav TUKSAR: Muzikologija u Hrvatskoj od 1979. do 1989. Postignuća osamdesetih i perspektive za devedesete godine 20. stoljeća, *Zvuk*, (1989) 4, 5-15.

²⁷ *Ibid.*, 5.

²⁸ *Glagoljaško pjevanje u Poljicima kod Splita*, Spomenici glagoljaškog pjevanja, sv. 1 (ur. Jerko Bezić), JAZU, Zagreb 1983 (nažalost s izostavljenim imenom autora Stjepana Stepanova, odnosno priređivača koji je građu snimio, transkribirao, analizirao te priredio po složenom načelu utvrđenom za ovu vrstu publikacije s kojom počinje serija).

²⁹ Stanislav TUKSAR: Muzikologija u Hrvatskoj od 1979. do 1989. Postignuća osamdesetih i perspektive za devedesete godine 20. stoljeća, 9.

Začudit će se mnogi (jer kroz desetljeća paralelno je nastajao i red onih muzikologa koji Andreisu odriču potrebne kvalitete) da oni koji mu se dive kroz desetljeća smatraju da je Andreis pokazao ne samo pionirske rezultate na planu stvaranja sintetskih povijesti glazbe kao i temeljitu ustrajnost u praćenju rada na planu muzikoloških ostvarenja, nego i cijeli niz manjih ili većih pojedinačnih zasluga kojima je unaprijedio naše spoznaje o nizu predmeta, poput ovoga o glagoljaškom pjevanju (nije naodmet spomenuti da on kroz desetljeća pravilno koristi riječi značaj i značenje). Na prvo mjesto postavljene njegove povijesti glazbe tome idu u prilog pa čak i srodan najjednostavniji primjer. Naime, Andreis nikada nije neoprezan, lažno superioran pa i naizgled običnu enciklopedijsku jedinicu (*historija muzike*, područje rada, termin) tretira kao »naziv za sveukupnost zbivanja u razvitku muzičke umjetnosti, od njenih prvih početaka do danas. Razvoj muzičke umjetnosti, kao i razvoj svake druge stvaralačke aktivnosti, usko je povezan s društvenim razvitkom i o njemu ovisan. Svaka nova faza u razvoju društva uvjetovala je izmjene u karakteru i funkciji muzike pa je uzastopne promjene u razvojnom procesu muzičke umjetnosti nemoguće potpuno shvatiti ako ih ne uklopimo u određeni društveni okvir u kojemu su nastale.«³⁰ Drugo područje koje je ovdje praćeno, pregled ostvarenih i očekivanih muzikoloških zadataka, nije pokazalo isti stupanj angažiranosti. Odgovor na nepostavljeno pitanje o zastupljenosti takvih podataka može se potražiti u Andreisovom, ipak nedovoljnom, odnosno za njegove prigode tek osnovnom, uvidu u radove, a time i rezultate istraživača. Na koncu, vrijedi se sjetiti još jedne okolnosti koju sam Andreis navodi u svojim pregledima muzikoloških rezultata i novih zadataka i kojoj je svjedočio. Godine 1972. u Muzikološkom zavodu Muzičke akademije započeo je projekt u suradnji sa Staroslavenskim institutom »Svetozar Rittig« i Institutom za narodnu umjetnost u Zagrebu na transkribiranju napjeva glagoljaškog pjevanja.

³⁰ Josip ANDREIS: *Historija muzike, Muzička enciklopedija*, II. svezak, Jugoslavenski leksikografski zavod, Zagreb 1974², 135.

Summary

DATA ON GLAGOLITIC SINGING IN JOSIP ANDREIS'S WORKS

Josip Andreis documents data on Glagolitic singing in Croatia in *Povijest glazbe* [History of Music] (1974, Engl. translation 1974; 1982²). Though it is a case of only four printed pages based mostly on Jerko Bezić's book (published doctoral dissertation entitled *Razvoj glagoljaško pjevanja na zadarskom području* [The Development of Glagolitic Singing in the Area of Zadar, 1973]), and though Josip Andreis did not research or synthesize the works of other researchers in that field, basic issues, still current today, are considered on these pages. It is a matter of the term, language, as well as of musical and simultaneous liturgical affiliation (i.e. it is a question of the level of the cognateness of melodic material with the Gregorian chant and of the level of specific quality of the melodic material) through the centuries of historical development. Expansive literature is included.

The author endeavours to evaluate Josip Andreis's approach to a field that was of marginal interest to him. In spite of that, she exposes a number of data on Glagolitic singing, dividing them according to the types of Andreis's works. His histories of music are in first place, followed by the articles in which he displays the survey of the results that Croatian musicology had achieved and of the tasks for the future.